

פ ר ט י כ ל סס. כ"ט/2

מישיבת הועדה לעניני פנים שהתקיימה ביום ג'
י"ט בתמוז תש"י (4.7.1950) בשעה 9.00

=====

נוכחים:

חברי הועדה:

ב. מינץ - היו"ר
א. פראי
י. בן-צבי
י. גורי
ד. הכהן
ש. מרלין
א. שפטל
א. כהן
י. ספיר
ז. וורהפטיג
ר. שרי

מוזמנים:

מר מירון - מנהל אגף לשלטון עצמי במשרד הפנים
מר רוטנברג - עוזר מנהל אגף לשלטון עצמי

נעדרו:

חברי הועדה:

ת. טובי
ס. סנה
ס. אלדין זעבי
נ. ילין-סור

סדר-היום:

דיון על שיטת המסים ברשויות המקומיות.

היו"ר ב. מינץ:

אנו בדון היום על סקירת מר מירון, מנהל האגף
לשלטון עצמי במשרד הפנים, על שיטת המסים ברשויות
המקומיות. אין ספק שמה שמענו מר מירון מחייב אותנו לפעולה
נמרצת לתקן את שיטת המסים ברשויות המקומיות, כי שיטת המסים הנוכחית
היא קצת מיושנת ועבר זמנה, אין בה צדק ואין בה יושר ואנו צריכים
לתקן אותה. אני מקווה שהדיון שלנו יביא לידי הטבה ולידי שנוי כל
שיטת המסים.

אנו נצטרך לבדוק באם אפשר יהיה להגיע לידי הסכם
עם משרד האוצר בענין מס ההכנסה, כי שנוכל לבנות את שיטת המסים
על דרוש שיהיה מבוסס רק על מס ההכנסה של התושבים. אם לא נוכל
להגיע לידי הסכם כזה עם משרד האוצר, נצטרך ללכת לפי השיטה שהוצאה
על ידי מר מירון.

א. פראי:

לפני שאנו נכנסים לדיון יש לי הערה לסדר: אני זוכר
שאנו החלטנו לסכם את הדיון שהתנהל ביחס לשאלות
המוניציפליות, וגם שר הפנים הביע את הסכמתו לכך, ושהוא יתחשב
בסיכומים שיתקבלו כאן על ידי הועדה. אני רואה לצערי שהדבר הזה נעלם
מתוך סדר עבודתנו.

היו"ר ב. מינץ: שר הפנים הביע את משאלתו להיות נוכח בשעת הסיכום,
ואני כמעט בטוח שזה ייעשה בשבוע הבא.

אני בקשתי באחת הישיבות שיוזמן נציג משרד החוץ כדי שנוכל לברר את שאלת המנוי של המועצה הדתית

א. פראי:

בתל-מונד.

לא היחה אפשרות טכנית לעשות זאת עד עכשיו.

הינו"ר ב. מינץ:

כן טרם סכמנו שתי פרשיות חשובות:
1. ענין בחי הסהר; 2. ענין העחונות.

א. פראי:

מר מירון מעיר את תשומת לבנו לכך שיש תיקון דחוף מאד בחוק לתיקון פקודת העיריות. שם נאמר שהיום הקובע שהיה ב-1 בינואר 1950 הוא לצורך הבחירות שי ערכו בשנת תש"י, ומכיון שהחלטנו בינתיים כי יום הבחירות יהיה ב-14 בנובמבר, שחל כבר בשנת תש"יא, לפיכך יש לתקן ולכתוב כי היום הקובע - 1 בינואר 1950, הוא לצורך הבחירות שי ערכו בשנת תש"יא (ולא תש"י).

הינו"ר ב. מינץ:

יש עוד כמה תיקונים בחוק:
1. יש לאפשר לוועדת הבחירות למחוק פתוך פנקס הבוחרים האזרחי את שמות החיילים המופיעים בפנקס הבוחרים של הצבא, כדי שלא תהיה כפילות והשמות יופיעו בשתי רשימות. בשעה שועדת הבחירות מקבלת את רשימות הבוחרים מן הצבא, יש לתת לה סכות למחוק מפנקס הבוחרים האזרחי את השמות אשר מופיעים ברשימת הבוחרים בצבא.

מר מירון:

2. הכנסת החליטה בשעתו שועדת הבחירות תבחר על-ידי המועצה, לפי אותו הרכב שישנו במועצה הקיימת. אבל נחברר שברמלה ולוד ישנן ועדות עירוניות מסונות בהשחתות פקידים. מינינו ועדות בחירות בהסכמת העיריות הממונות, אבל אז זה אינו לפי החוק, ולכן צריך לתקן אותו ולומר: שבמקום שיש ועדות עירוניות ממונות - שר הפנים ימנה את ועדת הבחירות בהתייעצות עם חברי אותה עיריה.

3. יצא צו על הרחבת שטח שפוטח של תל-אביב והוא ניתן באופן רטרואקטיבי החל מה-1 בינואר 1950. אבל היות וקיימת גם תקנה לשעת חירום האומרת שיפו עברה לטיפול של העיר תל-אביב - הרי כדי למנוע כפילות של שני משפטים - אחת פקודת העיריות, ואחד תקנות לשעת חירום, אזי רוצים להכניס לתוך תיקון פקודת העיריות תיקון אשר יאפשר לתושבי יפו להשתתף בבחירות הבאות. והואיל ורוצים לפרסם את פנקסי הבוחרים ב-16 ביולי ש.ז., אזי יש הכרח שהתיקון יתקבל בשבוע הבא. התיקון לחוק זה יבוא מחר לישיבת הממשלה, בתור סעיף ראשון בסדרה היום, ולכן היינו רוצים שועדת הפנים תדון בענינים אלה, כך שביום ב' יובא הענין לכנסת. אנו רוצים שעוד בשבוע הבא יתקבל התיקון הזה ולא נצטרך לעכב את פרסום פנקס הבוחרים.

ד. הכהן:

אין לי התנגדות לזה, משום שאינני רוצה כי יהיה עכוב איזה שהוא בפרסום פנקס הבוחרים.

הינו"ר ב. מינץ:

אנו צריכים אם כן לקיים מחר ישיבה קצרה נוספת כדי שנוכל לא לדון על התיקונים האלה. ונביא אותם לכנסת לקריאה ראשונה, וש"ה.

י. גורני:

מלבד חברי הועדה נמצאים בכנסת עוד חברים, והם אינם חייבים להפכים לכל מה שאומרת הועדה. יתכן מאד שיהיה צורך אצטמצא לכנס את הועדה שנית כדי לדון בקריאה שנייה. אני בטוח שענין אחד, מכל מקום, יעורר ויכות, ויחייב קריאה שנייה בוועדה, אלא אם כן נבוא לידי סיכום מוסכם עם משרד הפנים ולא יהיה צורך בויכות - זהו ענין הסיפוח הרטרואקטיבי שעוררתי פתח הדיון. ושאלתי שאלה את שר הפנים ובקשתי ממנו אם הוא מוכן

לנוסחה כסללת בענין הרטרואקטיביות, ולא רק לגבי יפן וחל-אביב.
הרושם שלי שהחשובה היא שלילית, אבל באופן רשמי החשובה לא ניתנה
ומכיון שאני סבור שהחשובה היא שלילית - אני אציע ויכוח בכנסת בענין
זה. אני אציע נוסח כולל ולא-רק על יפן וחל-אביב. זה גם מחייב
דיון שני בוועדה הפנים.

מר מירון:

ממשרד הפנים.
במקרה שיהיה מצב כזה בכנסת, הרי אפשר בינתיים
לקבל את שלשת התיקונים הפורמליים, כדי שלא
לעכב את הבחירות.

י. גורי:

הדבר אפשרי באם הועדה תכניס את התיקונים
באופן חלקי, ז.א. לא לדון על כל הצעת החוק
אלא על כמה סעיפים ממנו. אני רק מביא לחשומח לבכם שאין אנו
יכולים להכניס חוק - לאחר הקריאה השניה - באופן חלקי, אלא אם כן
הכנסת תקבל החלטה שתלק מהחוק יוחזר, ועל החלקה שני הדיון ימשך.
זוהי רק הערה טכנית שיש לקחת בחשבון.

אבל אני רוצה לקבל תשובה לגוף הענין,
ורצוי שאנו נשמע אותה. אם החשובה תהיה שלילית - יהיה על כך
ויכוח בכנסת.

היו"ר ב. מינץ:

לי נדמה שכל התיקונים הללו אינם מהווים
יחידה אחת. הם נפרדים בתכנם ויכולים לבוא
לא בחור תיקון כולל.

י. גורי:

אם משרד הפנים לא יכניס תיקונים, אזי אנו
נציע את התיקונים.

היו"ר ב. מינץ:

משרד הפנים אינו יכול להשהות את הענין זמן
רב. אני מציע שלא יחזור ויכוח, אגב
הדיון על תיקונים אלה.

י. גורי:

אין לי כל בטחון שזה יהיה כדברייך. אני כבר
בעל נסיון בענין זה. אני רואה את ענין
הסיפוח הרטרואקטיבי כענין דחוף. כי אם מחר יסופח מקום חדש, ואם
בינתיים יוכנס התיקון הזה, אזי אפשר יהיה להכניס את המקום החדש במסגרת
הבחירות ב-14 בנובמבר ש.ז. אם התיקון בענין הסיפוחים
ישחקה זמן רב - המקום הזו יהיה מוצא מכלל יום הבחירות - וזה לא רצוי.
לכן אני חושב שכל השהיה בענין זה אינה רצויה בהחלט. אם אראה
שהענין משתהה יותר - אזי נראה את עצמנו נאלצים להכניס הצעת חוק
לפי יזמת הסיעה שלי.

מר מירון:

ממשרד הפנים.
אין לי יכולת לחת עכשיו תשובה לעצם השאלה
הזאת.

היו"ר ב. מינץ:

אני מציע לחת שהות למשרד הפנים לא במשך
שבוע אלא במשך שבועיים. אם במשך שבועיים
לא ייעשה דבר - יוכל כל אחד לעשות כרצונו.

י. גורי:

אני מעדיף שכל התיקונים יוכנסו בטופס אחד,
אבל לבקש מהכנסת להשהות את הקריאה השניה
רק על סעיף אחד.

היו"ר ב. מינץ:

אין לי החנגדות לכך.

י. בן-צבי:

אני מציע להקדים ככל האפשר בהגשת התיקונים ובביצוע הבחירות. כי יתכן מאד שבינתיים יפלו דברים חדשים, למשל ענין קוריאה, והבחירות ידחו - ואז יאמרו שועדת הפנים אשמה.

ד. הכהן:

אינני רוצה להמשיך בדיון בשאלה זו, אלא אני רוצה להסב את השומת לב החברים לעובדה אחרת. נבחרה בשעתו ועדת משותפת של ועדת הפנים וועדת הכספים שדנה בעיבוד הקציב העיריות. הועדה המשותפת ישיבה ודנה ברצינות על כל דבר ודבר וסכמה דברים פה-אחד חוץ הסכמה מלאה מצד כל החברים. אני הייתי חבר הועדה הזאת, שי שבו בה גם חברים מועצת הכספים. גם חברי הועדה הזאת הגיעו אפנו לידי אותה החלטה, והנה הם הפכו את הקעה על פיה, בשעה שהם ישבו בוועדת הכספים, והם גם כנראה לא מצאו לנכון לעורר את שאלה הזאת בוועדת הכספים, ביחס לתקציב העיריות. ולכן אני טוען נגד החברים בוועדת הכספים. כל חברי הועדה הסכימו לתקציב מסויים ואחר-כך הענין הופר והחברים בוועדת הכספים לא הגנו על מה שהוסכם בוועדה המשותפת של ועדת הפנים וועדת הכספים. אם כן מה ערך להחלטות כאלה? אם הם לא יכלו להתגבר על התנגדותו של שר האוצר, הרי החברים אפרתי, פנקס ועוד, היו צריכים לקרוא לישיבה מיוחדת. הם לא עשו זאת וכל החלטות של הועדה המשותפת הופרו. גם ועדת הפנים לא עשתה דבר נגד זה, ואני נאלץ להוציא את המסקנות, כי לא אסכים להיות חבר ועדה כזאת.

הי"ר ב. מינץ:

אני מחיתי אתמול בפני יו"ר ועדת הכספים. אמרתי לו שהועדה המשותפת הגיעה לכלל הסכם כי תקציב הרשויות המקומיות יגיע ל-3 מליון ו-100 אלף ל"י, ולבסוף נתברר שהשגנו רק 1,900,000 ל"י. אני הבעתי את תמיהוני על כך ומחיתי בפני מר פנקס על שלא כינס את ועדת המשנה לאחר שנוכח שאי אפשר היה לבצע את החלטה ועדת המשנה ולהקציב מתוך התקציב השנתי את הסכום של 3,100,000 ל"י. דרשתי ממנו שהוא יעשה זאת עכשיו כדי שנוכל להביע את מחאתנו. אני הודעתי לו שאני אספור את מחאתי בכתב. דרשתי ממר פנקס שהוא יכנס את הועדה בימים הקרובים ביותר.

י. גורן:

זה לא ענין לערער פורמלי. זה ענין למוסר - השכל. לחברי הועדה הזאת וגם לתלק מחברי ועדת הכספים - מה התכלית של ועדות מסוג זה. היו ברורים רבים בכל מיני מסגרות ובאו לכלל דעה שצריך להקים ועדה משותפת על-מנת להציע הצעות לוועדת הכספים. גם לי היה הבטחון כי לאחר שההצעות האלה נתקבלו פה-אחד בוועדת המשנה הן לא תופכנה לגמרי. אילו חברי ועדת המשנה הכספיים שהיו בוועדת המשנה היו עומדים על דעתם, ברור שזה היה מתקבל.

אם כן מתעוררת עתה השאלה מה טעם לוועדות כאלה ומה התכלית של עבודת ועדה כזאת. הרגשתי היא שכאן נעשה משגה חמור מאד, ולא בסענף פורמלי, אלא בטענה צבורית פוליטית. והשאלה היא עכשיו אם יש טעם שהועדה המשיך את עבודתה. אני מניח את הדגש לאו דוקא על סכום מסויים. אנו סכמנו פרינציפיים אחדים ועל סמך הפרינציפיים האלה אנו קובעים את היסוד ליחסים שבין האוצר ובין הרשות המקומיים, ומכיון שהפרינציפיים האלה לא נתקבלו - הסכום הוא הרבה יותר קטן.

י. ספיר:

אני מחפלא גם על ד. הכהן וגם על י. גורן שהם מעסיקים אותנו פתאום בענין זה. צריך לדבר דברים יותר פשוטים המציאות מובנת כי הנובע מעמדתם ומעמדת חברים. העמדה שלכם היא - קודם כל תקציב המדינה, ואם תקציב המדינה נמצא בקשיים - צריך להבטיח קודם כל את תקציב המדינה. אני מצטט בזה את העמדה שלכם. זו איננה הועדה הראשונה ששר האוצר מבטל את החלטותיה, ומכלל ההמלצות של הועדה הזאת לא יצא ולא כלום. הועדה המשותפת הגיעה לידי מסקנה ושר האוצר לא הסכים לכך - זו אינה בעיה של ועדת הכספים ולא בעיה של ועדת הפנים, זוהי בעיה פשוטה מאד - הסכום שתקבל היה כבר מזמן קבוע בתקציב. אותו הדבר הוא ביחס לתקציב החנוך שהרשויות המקומיות צריכות לבצע אותו. ולכן אני אומר שיש בזה כוונה כלפיי הרשויות המקומיות. יש כוונה ברורה להעמיד אותן במצב כזה שלא חוכלנה לעמוד על רגליהן. יש כוונה ברורה להעמיד אותן במצבים קשים ושחחנקנה במצבן. האם אי אפשר היה מתוך תקציב של 50 מליון ל"י לתקציב עוד 1 מליון לרשויות המקומיות? אל תבואו לוועדת הפנים - מלכו, אל המפלגה כי שם ישנה ההחלטות מן האינטרסים של הרשויות המקומיות.

י. ספיר:

השאלה היא מדוע נקבע תקציב כזה מראש? איפה היו ד. הכהן וכל יתר אנשי הוועדה המקומיות אשר ידעו יפה מאד שהענינים ילכו בדרך זו? הם ידעו יפה מאד שהתקציב נקבע ל-1,900,000 ל"י. והשאלה שלהם לא היחה צריכה להשאל כאן.

אבל יש כאן גם שאלה אחרת. לא כל כך קל להגיע לידי הסכמה והמלצות פה אחד של כל חברי הועדה, שהם אנשי צבור מכל תלכי הארץ - ושר האוצר מבטל החלטה כזו. יש גם שמועות שהיה ועדה מיוחדת שחידון בתקציב החנוך, אבל אין ערך לכל ועדה כזו, אם מה שהיא תמליץ - יידחה אחר-כך.

אני מציע שועדת הפנים תדרוש לא רק ישיבה משותפת, אלא גם ועדה משותפת עם שר האוצר ועם שר הפנים, ואולי גם שר התעשייה והחנוך. ועדה הפנים רואה את עצמה מוסמכת לייצג את הרשויות המקומיות וזו צריכה להיות ישיבה רצינית מאד בענין זה. אבל לוועדת הפנים צריכה להיות עמדה משותפת בענין זה.

מר גורי מדגיש בכל פעם שאי אפשר להעמיס יותר על התקציב הממשלתי, ואי אפשר לומר שאתה מזדהה לגמרי עם העמדה של דעת הרוב בוועדה. אני מציע שאנו נקבע ועדה משותפת עם שר הפנים ועם שר האוצר ושר החנוך, כדי שנברר גם את ענין התקציב החנוך, או אולי עם שני שרים בלבד: שר הפנים ושר האוצר.

ז. נורה פטינג:

"אין לי" - זוהי הסענה הטובה ביותר. נכון הדבר שיש תקציב מדינה ולא תמיד התקציב הזה יכול למלא את הדרישות, אבל נכון הדבר שגם חברי הכנסת צריכים לראות את התמונה בשלמותה ולא רק לראות את הועדה שלהם, ולכן אינני מסכים להתרגזות שהובעה כאן מצד נציגי השלטון המקומי. ועדה איננה חוק. הועדה מקבלת דו"ח וזה משפיע ולכן אני סבור שההתרגזות של ד. הכהן איננה מוצדקת במאה אחוז. אמנם הועדה הגיעה לידי המלצות מסויימות, אבל אפשר לקבל את ההמלצות ואפשר שלא לקבל אותן. ייתכן מאד שההטבה שישנה בתקציב הרשויות המקומיות היא הודות להמלצות של ועדה המשנה. אלא שאני חושב שאפשר לדרוש דיון נוסף בשאלה זו, ואפשר אולי במשך השנה להיטיב את המצב הן ביחס לשרווחים והן ביחס אצת לחנוך. אני מציע שועדת המשנה חופעל, ואינני מקבל את דעתו של ד. הכהן שהוא יסיק את המסקנות. יש צורך ללחום עד כפה שאפשר. יש צורך להפעיל את הועדה וזו צריכה להיות הדרישה של ועדת הפנים.

ד. הכהן:

אינני רוצה להכנס לדכות עם מר ספיר. ההערות שהערת כאן אינן במקומן. אין שום יסוד לטענה שהמדינה רוצה להרוס את הרשויות המקומיות, ויש לך כל מיני כוונות שאינני יודע מאין הן נובעות.

אני חושב שיש עוד מקום להטיל מסים על הרשויות המקומיות ולעשות את המסים האלה יותר צודקים. אני חרד מאד למצב הקיים ברשויות המקומיות ואני אינני מתבייש לומר שהרשויות המקומיות אינן יכולות להעלות את המסים. אני לא הייתי מהסס להעלות את המסים ברשויות המקומיות, אבל מבחינה טכנית הדבר בלתי אפשרי. המדינה קמה ב-15 במאי והרשויות המקומיות היו קיימות לפני כן, ותקציבן מתחיל ב-1 באפריל, ולכן באופן ליגלי אי אפשר לשנות עכשיו את המצב. על כל פנים עובדה היא שאולי היינו יכולים להעלות את המסים ב-200 אלף ל"י בחיפה - מסים ישירים, אבל כיום איננו יכולים לעשות את זה. ואין לרשויות המקומיות שום מקור אחר. אצא פירוש הדבר שאנו צריכים לפטר פועלים, שאנו צריכים להפסיק בעבודות, ולא יתכן להמשיך את הדברים כך. אני משוכנע שתבריך בוועדת הכספים או במקומות אחרים אינם בקיאים כל כך בזה. הסברה נכונה לא ניתנה בענין זה, ולי יש הרגשה לא נעימה לגבי העיריה שלי. והאשמה היא שועדת הפנים לא פעלה די.

י. גורי:

אני דוחה את האשמה של מר ספיר כלפי מישתל. אני, אינני מכיר שום הלך רוח ושום כוונה של מישתל להלחם ברשויות המקומיות.

י. גורי: מר ספיר רואה כוונה של מישהו להלחם ברשויות המקומיות בגלל הרכבן הפוליטי - ואני אומר שאין שחר לדברים אלה. מר ספיר מזכיר בכל הזדמנות את שמי שאני מעדיף קודם את האינטרסים של המדינה; אפילו אם זוהי מתמאה - אין זה אמת. אינני יודע באיזה הזדמנות הוא שמע אותי, אבל אם הוא שמע אותי בוועדה שמינה שר האוצר, הרי אמרתי אז, שהמדינה צריכה לראות את תקציב הרשויות המקומיות כחלק מתקציב המדינה, וצריכים לדון על יחסי גומלין שבין המדינה לבין הרשויות המקומיות, כי זהו אותו משלם המסים. כן אמרתי שצריכים להיות פרינציפים מסויימים בחלוקת ההקצבות וכן בחלוקת ההכנסות, וכאשר דברו על מס-מכוניות אני הייתי שותף להלך הרוח שמחצית מן המס הזה צריך להיות ברשות הרשויות המקומיות. אמנם היו כאלה שהפריזו בדרישותיהם ואני הייתי יותר מתון. וגם כאשר היו דיונים במסגרות פנימיות מפלגתיות - הם יכולים להעיד מה הייתה עמדותי בענין זה.

נכון הדבר שמצבה של המדינה יותר קשה מאשר מצבן של הרשויות המקומיות, כי המדינה חייבת פי 20 עשרה או יותר מפי עשרה מאשר הרשויות המקומיות, והגרעון שלה הוא הרבה יותר גדול מאשר של הרשויות המקומיות, אף על פי כן אני בדעה, שהמדינה חייבת לדאוג לקיומן החקיין של הרשויות המקומיות. ואני סבור שוועדת המשנה שצריכה לדון בזה, צריכה אצאצא לעשות את הכל בכדי לאפשר בהמשך הדיון להעלות את סכום ההשתתפות. שמעתי שיש מחשבה להעלות את הסכום ב-200 אלף ל"י. צריך לעשות הכל כדי להעלות את ההשתתפות וכדי ליצור בסיס של השתתפות יותר צודק, לקראת שנת התקציב החדשה. אנו צריכים לדון על הענינים מתוך פרספקטיבה ידועה, ואין איש אשם במצב הקיים ואין לראות בזאת כוונה לתבל ברשויות המקומיות.

ב. שרי: קודם כל בלי לקבוע עמדה לגוף הענין, הרי אני מצטרף לדעה שאין לקבל את השיטה של חברי ועדת המשנה. ועדת המשנה הגיעה לידי סיכום דעה אחידה, וכאשר החברים היו מיוצגים בנפרד - הם אצאצא הציגו דעה אחרת. אותו הדבר קרה לנו בעיריית ירושלים בענין בית הקברות הצבאי ואני חושב זאת לשיטה נפסדת.

אני חולק על דעתו של מר ספיר. לי ולחברי במפא"י יש דעה שהשלטון המקומי והמדינה, זהו כלי אחד להגשמת הציונות. אולם אנו נוכחים לדעת שישנן רשויות מקומיות שחותרות תחת קיומה של אצאצא הממשלה הזאת. חלק מהן סרב אצאצא לקבל מלוות שהממשלה נתנה לצרכי העסקה, ואין מכוונתן כלל לסייע בידי המדינה. בעיריית ירושלים היחה לנו מלחמה קשה, כי חלק לא רצה לקבל מלווה שהממשלה לצרכי העסקה ולמלחמה נגד חוסר עבודה וקליטה עליה. הם טענו שזהו מתפקידה של המדינה ולא הרשות המקומיות ולא רצו להכנס בעול הזה. ורק הודות לזה אצאצא שהעירייה בכל זאת נכנסה בעול וקבלה את המלווה - נראית ירושלים היום כמו שהיא. אינני גורם שצריך להיות פיקוח והתערבות הממשלה, אבל צריך להיות קו משותף וברור, וצריך להיות במידה מסויימת, פיקוח הדרגתי של המדינה. למר ספיר ברצוני לומר, שאנשי מפא"י רואים את עצמם אחראים לעיריות באותה המדה שהם אחראים למדינה.

בכל אופן, צריך לדעתי לקיים את הישיבות של הוועדה המשותפת וצריך להשתדל לתקן את העוול שנעשה לעיריות. אני סבור שהישיבות צריכות להיות בהשתתפות שר הפנים, וצריכה להיות בדיקה יסודית של תקציבי הרשויות המקומיות על-מנת שתהיה איזון שהיא התאמה למאמן. אני חושב שזה יקל עלינו.

א. כהן: הויכוח הזה לדעתי מתאים לויכוח פרלמנטרי ואין לו כל שייכות לוועדת הפנים. ויכוח פרלמנטרי שבין מפלגות מתאים לכנסת ולא לוועדה.

י. בן-צבי: הויכוח הזה התעורר לרגל שאלה אקטואלית מאד - תקציב הרשויות המקומיות, ואני מסכים שאין להמשיך את הויכוח הזה כעת. יש לקבל עכשיו החלטה ביחס להפעלת ועדת המשנה. אינני חושב שנוכל עכשיו להפוך את הגלגל, אבל עם כל זאת יש מקום לדאוג לעתיד, ויש מקום לדון על חלוקה יותר צודקת. אנו צריכים כעת להסתפק בקבלת החלטה על הפעלת הוועדה המשותפת.

היו"ר ב. מינץ:
 כבר מסרתי בראשית הישיבה שהבעתלי אתמול את מחאתי בפני יו"ר ועדת הכספים, ואני גם רוצה אצאצא להביע את מחאתי בכחב בשם כל הועדה.

מה שנוגע לעצם הענין, הרי אני רוצה לקבוע שועדת המשנה, הן חברי ועדת הפנים והן חברי ועדת הכספים, היו מאוחדים בדעה בענין תקציב הרשויות המקומיות. כאן היתה עמדה שלרשויות מקומיות ולא שלמפלגות. ואני חושב שמה שקרה - היה זה משגה.

אני אדרוש במכתבי כי יפעילו מיד את הועדה המשותפת הזאת.

ועוד הערה: אתמול הובא חוק האזרחות לקריאה ראשונה בכנסת. אני דרשתי מעל במת הכנסת כי החוק יועבר לוועדת הפנים. באופן בלתי רשמי שמעתי שיו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט הביע את תמהונו לכך ואח המגותך שבדרישה זו. אני עומד על כך שחוק האזרחות צריך לבוא לוועדת הפנים, כי עניני האזרחות הן שמכותה של ועדת הפנים. יושבים כאן בוועדה חברים ממפלגות גדולות, והייתי רוצה לדעת מהי עמדתם בשאלה זו, כלומר אם הם חושבים שהחוק הזה צריך לעבור לוועדת החוקה או לוועדת הפנים. הייתי רוצה לדעת מה עמדתכם. אגב, ברצוני להעיר, שאנו מסרנו לוועדת החוקה את חוק השבות, למרות שעניני עליה נוגעים גם הם לוועדת הפנים.

י. גורי:
 אני מסכים שחוק האזרחות צריך לבוא לקריאה שניה לוועדת הפנים. לכל היותר יכולה להיות דעה שתהיה ועדה משותפת, וכי יהיה זה דיון משותף של ועדת הפנים וועדת החוקה. אולם אני רוצה להעיר הערה כללית, שלעתי אין טעם לדרוש מעל במת הכנסת להעביר חוק לוועדה זו או אחרת. זה יוצר רושם רע על היושבים בגלריות, כי הקהל מקבל את הרושם, שכאילו הועדות לוחמות על שטחי מחיה. ענין זה פגום. היה מן ההגיון שיותקן סדר בענין זה. באופן פורמלי אפשר לומר שכל חוק המובא לכנסת שייך לוועדת החוקה חוק ומשפט, ויש בזה הגיון מסויים, אבל מאידך, אין זה משולל הגיון שחוק זה או אחר יועבר לוועדה אחרת שתדון בחוק. אני חושב שועדת הכנסת צריכה לקבוע תקנות כלליות בענין זה. בסיכום: אני חושב שחוק האזרחות צריך לעבור לוועדת אצאצא הפנים לקריאה שניה, ולכל היותר יכולה לבוא הצעה על דיון משותף של שתי הועדות.

י. בן-צבי:
 אנו קודם צריכים לקבוע באם יש עמדה אחידה לוועדה שלנו בענין זה, מתוך הנחה שלא יהיה ויכוח בפלנום. העמדה של כל הועדה צריכה להיות שחוק האזרחות שייך לנו. יש גם חילוקי דעות ביחס לאזרחות הפפולה וגם בענין זה יש לקבוע עמדה.

י. וורהפטינג:
 אני מציע שיו"ר הועדה יבוא בדברים עם יו"ר ועדת החוקה. יש כבר תקדים דומה ביחס לחוק נכסי נפקדים שהועבר לוועדת הכספים, והיא היתה צריכה לצרף אליה חברים מועדת החוקה. אפשר להעביר את החוק לוועדת הפנים ולצרף אליה חברים מועדת החוקה.

היו"ר ב. מינץ:
 מעירים לי כי בסמכויות ועדת הפנים צויין שעניני אזרחות הם בסמכותה של ועדת הפנים.

א. שפמל:
 ועדת החוקה היא "אימפריאליסטית" לגבי כל החוקים. אני חושב שעניני עליה ואזרחות הם שני דברים הנוגעים ישר לוועדת הפנים, וצויין כאן שזה גם בסמכותה של ועדת הפנים. אני מבקש מיו"ר הועדה שיבוא בדברים עם נשיאות הכנסת ולא לעורר את הענין בפלנום, וכן גם עם יו"ר ועדת הכנסת.

ד. הכהן:

הפניה אלינו כחברי מפלגות גדולות איננה במקומה, כי מפלגתי לא תלמד לי איך אצאצא להצביע. בענין זה לא נצביע לפי קו מפלגתי. אבל אני חומך בדעה שלא להביא לכנסת את הענין לאן אצאצא יועבר החוק, אלא לבוא בדברים עם הנוגעים בדבר.

י. ספיר:

אם בסמכויות הועדה נאמר שעניני עליה ואזרחות שייכים לוועדת הפנים, מדוע יעבור החוק לוועדת החוקה? היה לנו עוד חוק שמבחינה יורידית הוא די קשה - חוק לתיקון פקודת העיריות - והועדה דנה בו.

ש. מרלין:

אני מתנגד שאנו נזמין חברים מועדת החוקה כדי לדון בחוק הזה. אינני יכול להבין את הסבה אם אצאצא אומרים שיש צורך ביוריסטים. אני אף פעם לא שמעתי שועדה פרלמנטרית יש לה צורך ביוריסטים. זו אינה גישה. צריך להביא בחשבון שההצעה של חוק אינה "נופלה מן השמים" - את הצעת החוק מגיש משרד ממשלתי, והמשרד הזה ישלח יוריסטים ויועצים משפטיים, כפי שזה נעשה לגבי חוק העיריות. אני בטוח שמשרד הפנים או משרד העליה ישלחו את היועצים המשפטיים שלהם בשעה שנדון בחוק זה. אני גם מניח שגם משרד המשפטים ישלח את בא-כחו. אם כן, או שהחוק ימסר לסמכות ועדה זו או ועדה אחרת, אבל איננה חושב שצריכה להיות ועדה משותפת. אם החוק יעבור לוועדה שלנו נוכל להזמין כמה אנשים שידריכו אותנו.

הצעתי היא, איפוא, שאנו נצביע נגד

הצעתו של מר וורהפטיג.

היו"ר ב. מינץ:

אני חושב שכולם מאוחדים את בדעה שחוק האזרחות יעבור לוועדת הפנים. אני אבוא בדברים עם יו"ר ועדת הכנסת, אבל לא אבוא בדברים אם יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט.

א. פראי:

אני מציע לבוא בדברים גם עם יו"ר הכנסת.

י. בן-צבי:

ועדת החוקה התחילה כבר בדיון על חוק השבות, ואני חושש שאם אנו נשתה את הענין הם יתחילו לדון גם בחוק האזרחות. אנו צריכים קודם כל לדרוש שיפרידו את הדיונים בשני החוקים הללו.

היו"ר ב. מינץ:

אני חושב שבענין זה הדיון מסוכם.

אנו עובדים לדיון על שיטת המסים

החדשה ברשויות המקומיות.

י. ספיר:

לדעתי הבעיה של המסים המוניציפליים נקוקה להבהרה מבחינת הבסיס המוסרי והצבורי שלה.

שלה.

יש להכיר במקצה את ההשתלשלות של בנין המסים כפי שהם קיימים עד היום, כדי ללמוד מזה מה יש לתקן.

א. אצאה צמקאחא

י. ספיר:

המסים המוניציפליים, כפי שהם כיום, בנויים על שתי הנחות: (1) הם צריכים לכסות בעיקר את ההוצאות הלא-ממלכתיות, עפ"י השיטה הבריטית;

(2) הבסיס הוא שכר הדירה.

ויש יסוד מסוים להנחות הללו. לא במקרה לקחו את שכר-הדירה בתור יסוד. ההנחה הראשונה היא שהמסים המוניציפליים - בחלקם הנוגע לשרותים המוניציפליים - אינם בנויים לפי מסי המדינה ז.א. לא לפי גודל ההכנסה של התושב, אלא לפי גודל השרותים שהוא מקבל. ההנחה השניה היא כי שרותים ממלכתיים - כמו באנגליה למשל - באים בעיקר מתקציב המדינה ז.א. השתתפות של המדינה בתקציב השרות המקומית, והיא גם ממלאת את המתסור בשרותים ממלכתיים כגון: בריאות, תינוך, סעד. שם הם יוצאים מתוך הנחה שהמסים המוניציפליים צריכים לספק בעיקר את השרותים המוניציפליים גרידא, כגון: נקיון מים וכד'. ולא את השרותים הסוציאליים. יוצא אפוא, שאם נעשה בדיקה מה מכסים באנגליה מהמסים המקומיים - יתברר כי ב-70% מכסים את השרותים הניתנים לאיש באופן ישר. יוצא, אפוא, אם כן, שהמסים המקומיים צריכים להיות הרבה יותר מצומצמים, כי המסים האלה הולכים בעיקר לנקיון, האורה ברחובות, מים וכד'. והם ניתנים לאיש באופן ישר, וכל אדם מקבל אותם. סעד למשל אינו מקבל כל אדם, בריאות לא מקבל כל אדם אפ"ן לו צורך בכך, וכן ביחס לחינוך לגבי אנשים שאינם ילדים, בארצות הקונטיננטל במקום ההקצבה של הממשלה באה הטלת מסוימת של מס הכנסה. כן הדבר בצרפת, בלגיה, שוויץ. שם השרות המקומית הופכת להיות שוף בענין הטלה המסים: יש כך וכך מס הכנסה - ויש לכן סכום מסויים שהשרות המקומית מקבלת. אמנם גם כאן ישנן שיטות שונות. בבריטל, למשל, שהיא עיר בת מליון נפש, ישנן 19 עיריות ואינן ביניהן ולא כלום, אפילו לא משטרה משותפת. כך אפוא הוא המצב, בעיקר במדינות שהשרות המקומית קדמה למדינה.

הבעיה של המסים המוניציפליים מותנית לדעתי ותלויה במדת ההשתתפות של המדינה בתקציב של השרות המקומיות. ואמנם במידה שמעדינה משתתפת יותר בתקציב השרות המקומית מתוך התקציב הכללי הממלכתי, הרי צריך פחות לקבוע את שיטת המסים שתהיה בנויה על ההכנסה, ובמידה שהשתתפות היא יותר קטנה - יש לבנות את שיטת המסים בצורה שהיא תהיה בנויה על ההכנסה במקום, ולהצמיד אותה למס ההכנסה של הממשלה.

שאר המסים שהם נקבעים על-פי שיטת המסים המוניציפליים, הם בהחלט הרבה יותר מוגבלים.

אשר לבסיס של שכר הדירה, הרי בסיס זה היה צודק כל זמן שלא אקפא היתה הקפאה של שכר הדירה. דהיינו, כל זמן שדירות היו בשוק החפשי, שוכר הדירה היה יכול לשמש מודד כמעט מדוייק, למעמדו של האיש ולמדת נצלו את השרותים העירוניים. ולכן אם נקח למשל, את המסים המוטלים על הבעלים של הקרקע, או של הבתים, נראה שהיום המודד הזה של שכר דירה איננו נכון. כי היום אם נסלול כביש או נעביר מדרכה ליד מגרש מסויים או ליד בנין מסויים - זה לא משפיע על שכר הדירה בגלל שכר הדירה המוקפא. כי אם נקח בית שהושכר בשנת 1940 ונעשה לידו את כל השיפורים - זה לא יעלה את שכר הדירה, כי בית שיש בו שכנים אין לו ערך, וכל השקעה שמשקיעים בבית הזה אינה מצדיקה את הטלת המסים. קודם, לפני שכר הדירה היה מוקפא, בשעה שהיינו סוללים כביש היה זה מעלה את ערך הבנין, וגם את שכר הדירה. ולכן המודד הזה של שכר דירה היה נכון, זה היה המודד לרמת החיים של האיש; אם האיש עבר לדירה יותר מרווחת ובמרכז העיר ונהנה משרותים תקינים יותר - שכר הדירה היה גבוה אפוא יותר, ולכן המודד הזה היה מוצדק. אולם כיום המצב הוא שונה, ישנם אלפי אנשים שמשלמים שכר דירה נמוך עבור דירה גדולה ונאה במרכז העיר ונהנה מכל השרותים - כי שכר הדירה מוקפא החל משנת 1940 - ולעומת זאת אנשים אשר גרים בתנאים הרבה יותר גרועים - עולים חדשים שהיו נאלצים לשכור דירות במחיר גבוה פי ארבע, צריכים לשלם מסים גבוהים פי ארבע מזה שגר בדירה ששכר הדירה שלו מוקפא.

י. ספיר: כמובן שאת המצב הזה אפשר לתקן בדרך אחרת ויחיד והיא, שנעריך את שכר הדירה לא לפי השכר המשתלם בפועל, אלא לפי שכר הדירה שצריך היה לשלם. וכמובן שכאן צריכות להיות שתי הערכות שונות: אחת לשכר והשניה לבעל-הבית.

אני חושב שצמצום מבחינה סוציאלית יש הגיון מסויים אם האסים המוניציפליים יהיו בנויים על שכר הדירה. לדעתי זהו היסוד הצודק לגבי מרבית השרותים המוניציפליים. אולם אני מצייין, ששכר דירה המשתלם כיום מגיע לפעמים לידי אבסורדים. יש בפתח-תקוה מקרים רבים של אנשים הגרים בדירות מרווחות בנוות 4 חדרים ומשלמים שכר דירה של לירה וחצי לחודש עבור כל חדר, היינו: 6 לירות לחודש עבור כל הדירה. מקרים כאלה יש לעשרות, כי בפתח-תקוה היה שוק גדול מאד של דירות פנויות בשנת 1940 ושכר הדירה היה נמוך.

אני גורס, איפוא, שאין לבטל את שכר הדירה בחור מודד, אלא שיש להמנע מהערבוביה שנוצרה.

אשר לבעיית הצפיפות, אני מפקפק מאד אם יש אפשרות ריאלית לבצע את הדבר, כפי שהוצע לנו ע"י מר מירון. כי הצפיפות כיום אינה מודד. הצפיפות איננה מודד של המצב הסוציאלי, בגלל המחסור בדירות והקושי להתליף דירה במקרה שהמשפחה גדלה בינתיים, ולכן אין הצפיפות יכולה לשמש מודד. אני גם חושב שאנשים הגרים בדירה בצפיפות גדולה יותר, משתמשים יותר בשרותים הניתנים ע"י הרשות המוניציפליית באופן ישיר - למשל מים - מאשר אם באותה הדירה היו גרים בצפיפות קטנה יותר. ישנם מקומות בהם המים נמכרים לפי קובים, אולם אצלנו למשל, הבסיס הוא לפי החדר, שירות הדבר, שאדם שגר בצריף משלם פחות מאשר אדם הגר בחדר, או מאדם שגר בחדר בדירה מודרנית. אני בכלל חושש אם אפשר ליצור מסים צודקים מבחינה סוציאלית באמצעים ובמכשירים העומדים לרשותנו, ברשות המקומית.

אני אינני גורס את המס המודד, כי בסופו של דבר יש לו סילינג ויש לו סכום מקסימלי. ישנם אנשים שהם בעלי עסקים עם מחזורים עצומים, ואחת משתי אלה, או שאני מקבל סכום פעוט שאין לו ערך, או שאני רוצה לקבל סכומים גדולים יותר המתאימים להכנסתו של האיש - ואז אני צריך להתאים זאת למס הכנסה. ואני אומר לכם שאם נהפוך את המס המודד למס דירות - לא יהיה הבדל גדול. אני גם לא מאמין למס המודד ויש גם התמררות בענין זה.

אם מס רשיון. אבל אם אני יוצא מנקודת השקפה שיהיה מס הכנסה לטובת הרשות המקומית, אזי צריך אולי להגדיל את מס הרשיונות שיהיה גבוה יותר, אז כי ליצור ממס עסקים מס הכנסה - זהו אבסורד.

אני באתי לידי מסקנה שכדי לשמור על הצד המשפטי והסוציאלי של המסים המוניציפליים, יש לנו אחת משתי האפשרויות: או שהממשלה מתוך התקציב הכללי שלה - שהוא יכול להיות בנוי על צדק יותר מאשר המסים של הרשויות המקומיות - נותנת הקצבה מתוך התקציב הזה, או הוספת למסים הממלכתיים לטובת הרשויות המקומיות.

שאלת המסים על קרקעות זוהי אחת הבעיות המרכזיות של רשות מקומית, ואני במובן זה רוצה להיות רדיקלי: כל מס המוטל על קרקע, וכל שבת הבא מן הקרקע - גם שבת מקרקעים - זה שייך לרשות המקומית ולא לממשלה. אבל כאן שוב יש לעשה שני מודדים - אחת לבתיים ישנים ואחד למגרשים. והחשבון הוא פשוט מאד. בבית ישן, גם אם ישקיעו השקעות - שכר הדירה ישאר מוקפא, אבל בבית חדש, או מגרש, אם יעבירו לידו כביש - ההשקעה הזו תעלה את ערך הרכוש. ישנם הרבה מקומות בארץ, וביחוד במושבות שהן מתרחבות ברובן המכריע, ולכן לגבי המקומות המתרחבים אפשר למצוא מודד אחר. נסו לעשות סטטיסטיקה כמה שולם על ידי בעלי הרכוש במשך 4 או 5 שנים האחרונות עבור מדרכות וכבישים, וחמצאת שהסכומים היו עצומים. 5% מההוצאות שולמו על ידי בעלי הרכוש, ולכן אני אומר שהפרובלימה היא רצינית מאד, ופה יש אפשרות לשיטה מתקבלת על הדעת.

א. שפסל:

כיצד אתם מעריכים את הפרדסים שבעליהם מייבשים אותם?

י. ספיר:

כל זמן שהפרדס הוא חי ובעליו מעבדים אותו, אנו חושבים אותו לשטח חקלאי ומעריכים אותו הערכה נמוכה, כרגע שמתחילים לייבש את הפרדס אנו מעריכים אותו כשטח חצא העומד למכירה ונחשב למגרש, ואז ההערכה היא הרבה יותר גבוהה מאשר פרדס חי, כי על פרדס חי בעליו עוד מפסיד. יש להביא בחשבון כי מגרשים רבים ערכם עלה רק הודות לזה שהרשויות המקומיות הכניסו שיפורים במקום, ולכן אני גורס שםס קרקע שייך קודם כל לרשות המקומית.

ולכן ני בא בהצעות דלקמן ביחס לשיטת המסים

ברשויות המקומיות:

אני מציע שלשה מקורות:

- א. חלק מהמסים - על פי שכר דירה.
- ב. הקצבה ממסלתי, או תוספת למס ההכנסה הממשלתי עבור העיריות.
- ג. הכנסות מן הקרקעות הפנויים.
- ד. במקום הדרוג על-פי הצפיפות אני מציע דרוג אחר.

הישיבה נועלה בשעה 11.00

=====